

"Geòrgia, el meu últim combat"

Eduard Xevardnadze, pioner de la perestroika, ex-ministre d'Afers Estrangers de Gorbaxov i antic primer secretari del Partit Comunista georgià, va ser rebut a la seua terra natal, fa dos anys, en qualitat de salvador. Davant el silenci d'Occident, Xevardnadze ha hagut de girar-se cap a Rússia i acceptar l'entrada de Geòrgia en la Comunitat Independents (CEI).

El seu itinerari personal coincideix d'una manera sorprenent amb els esdeveniments d'aquesta fi de segle. Actualment, però, el seu destí nacional, té al seu parer més valor que la seua intervenció en la política internacional?

—Si tinguera en compte els meus sentiments, li diria que aquest país on sóc avui, aquest país que és el meu, ho representa tot per a mi. I en els meus pensaments més secrets, reconec que, malgrat les seues dimensions limitades, és més gran que el planeta sencer. La raó, però, segueix una lògica molt més freda. I el meu paper de ministre d'Afers Exteriors de la Unió Soviètica va ser molt decisiu, perquè les iniciatives preses i els acords firmats en aquest terreny han tingut repercussions a tot el món. Hi hagué una verdadera revolució en aquell moment i va ser, al meu parer, la més important del segle XX. Tanmateix, totes aquestes funcions no han estat sinó les anelles successives d'una mateixa cadena. No es poden separar, ja que sense les etapes precedents no hi hauria avui una Geòrgia lliure.

—Què l'ha convertit a la democràcia, el seu país natal o la seua experiència del poder comunista?

—Jo no negue que les meues arrels, la meua pertinença, em donaven un suplement de lucidesa. Però això ho dec, sens dubte, al fet d'haver experimentat, amb una agudesia molt particular, la necessitat d'un canvi radical. Als anys 70, quan era dirigent, feia reformes fent creure que eren experiments. He acabat per creure que el sistema estava podrit i que calia canviar-ho tot. És el diagnòstic que li vaig donar a Mikhaïl Gorbaxov, una nit d'hivern, al 1984, en un parc desert prop de la Mar Negra. Se'n va recordar. El fet que jo arribara a cap de la diplomàcia soviètica és ben sorprenent perquè vinc d'una nació petita i això anava poc d'acord amb les lleis "naturals" del règim. Els mateixos pioners de la *perestroika* no han eixit de la perifèria de l'imperi. Gorbaxov és rus. Iàkovlev també. Però Xevardnadze és georgià. (Rialles.)

—Cita de bon grat Jaurès: "Del passat, cal agafar el foc, no les cendres". Podria aplicar-se aquesta idea a les relacions entre Geòrgia i Rússia?

—Aquesta màxima, tan sàvia com sagaç, li la

vaig suggerir a Deng Xiaoping per reduir les diferències xino-soviètiques. I no sabia definir millor l'esperit que hauria d'animar des d'aquell moment les relacions russo-georgianes. Tenen molts anys d'antiguitat, i existeix ja una certa afinitat espiritual entre els nostres països. Malgrat tot, és difícil parlar del paper decisiu de Rússia respecte a l'estat georgià, ja que és per la seua causa, o millor dit, per causa de l'Imperi Rus, que nosaltres hem perdut la nostra independència. Siguem objectius: Geòrgia estava aleshores amenaçada de desaparició, particularment sota la pressió persa. Cal reconèixer que aquesta unió amb l'Imperi és el que ha salvat la nació. Hi ha ombres i llums en la nostra herència, i episodis tan angoixants que de vegades és difícil d'acceptar-los. Els intercanvis i els contactes entre els dos pobles serien el foc en el sentit de Jaurès. Però cal eliminar les cendres, és a dir, els reflexos imperialistes.

—Aquests reflexos imperialistes de Rússia preocupen seriosament Europa. Amb raó?

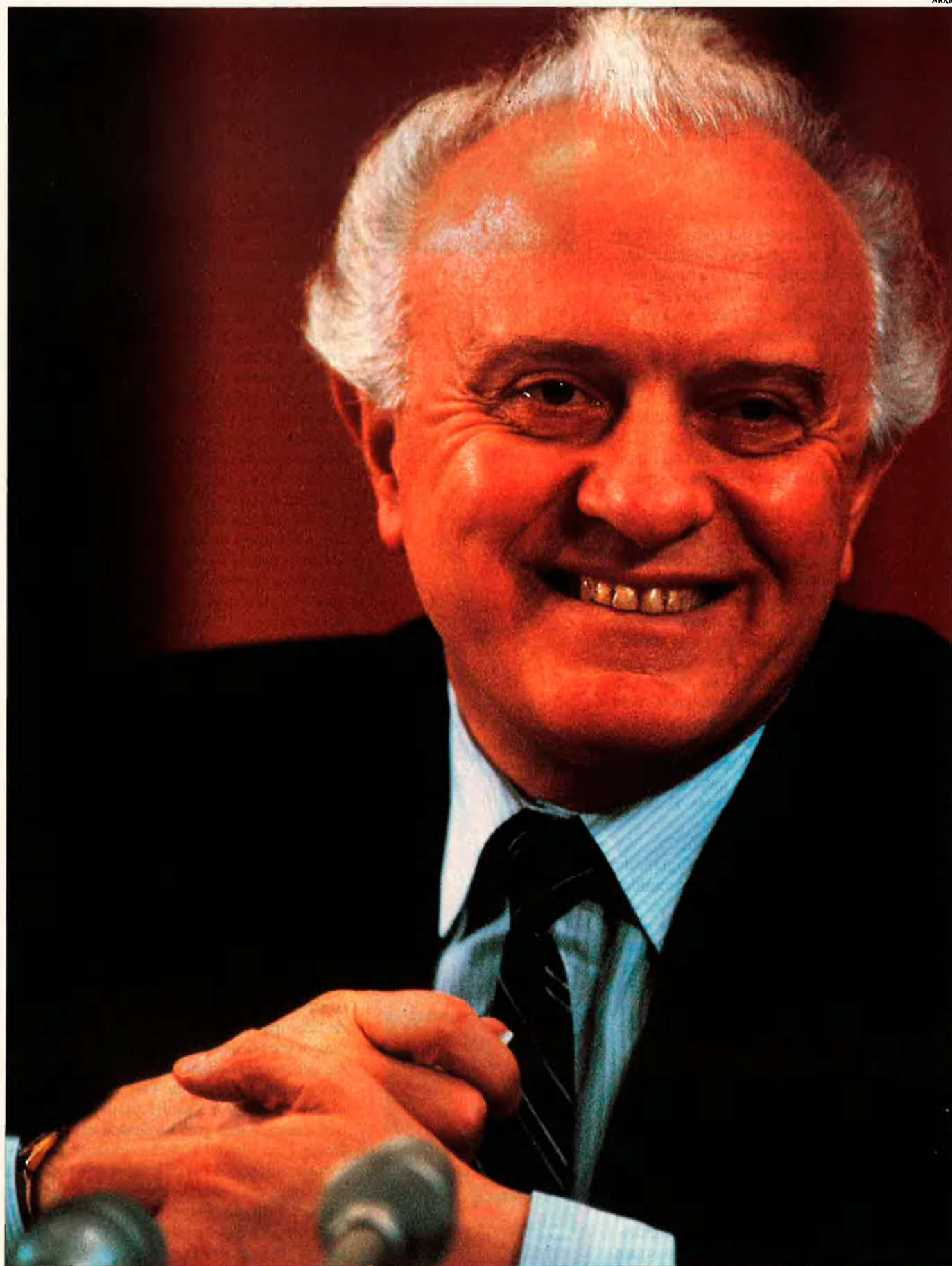
—El seu imperi no és el primer que ha explotat. Cada vegada es repeteix el mateix fenomen. A l'antic estat central, els nostàlgics somnien amb un retorn al passat, mentre que els partidaris del futur volen oblidar-lo. I aquest és justament el cas de Rússia, on tota una part de la societat —els seus intel·lectuals més preuats— es pronuncia a favor de la democràcia i del respecte a la sobirania dels nous estats. Naturalment, hi ha els altres, però combaten, al meu parer, des de la rereguarda. I ho saben.

—Creu vostè que els perdonaran algun dia la destrucció de Rússia?

—A Rússia moltes persones no m'aprecien gens, no és cap secret. Però no crec tampoc que l'opinió russa siga molt més unànime respecte al seu president, Borís Ieltsin...

—Quina responsabilitat atribueix vostè a Zviad Gamsakhurdia, el seu predecessor, en la crisi georgiana?

—Ha instaurat el que jo anomenaria un feixisme provincial, un règim pitjor que el mateix comunisme. Aquest home, que ha conegut un destí molt tràgic, va arribar al poder mitjançant les urnes. Però el poble georgià estava aleshores preparat per afrontar la independència? I com podria estar-ho? Gamsakhurdia va passar directament del carrer a la seu del Govern sense cap projecte, sense la més mínima idea

del que era l'estat. Les seues concepcions de sobirania i de democràcia eren molt primitives, si és que en tenia. Avui, el país paga molt car aquesta malaltia infantil de l'eixida del comunisme. Tots els conflictes actuals, tots els cataclismes que hem patit, vénen d'allí. Geòrgia tenia, això no obstant, un potencial ben sòlid. Penseu que en els temps de la Unió Soviètica es vivia millor aquí que en cap altre lloc.

—*Es refereix al nivell de vida?*

—No únicament. Teníem una vertadera *intelligentsia*, en el sentit propi del terme. L'art, el cinema, la literatura, eren d'una vitalitat extraordinària. Gamsakhurdia no es va accontentar amb submergir el país en la violència i la guerra: detestava els intel·lectuals i els creadors, va destruir tot el que havien edificat. I ho va aconseguir. Sap que fins i tot van cremar els llibres dels nostres millors poetes i escriptors? Simplement perquè eren culpables d'haver viscut en l'època del comunisme i d'haver adoptat unes actituds diferents de les seues. Aquest home era una força negra. Però ha deixat el món dels vius i ja no vull criticar més un desaparegut.

—*Pot preservar Geòrgia de l'explosió? L'estiu passat, l'oest del país es va agitar i els separatistes abkhazos es feren amb el control de la ciutat de Soukhoumi...*

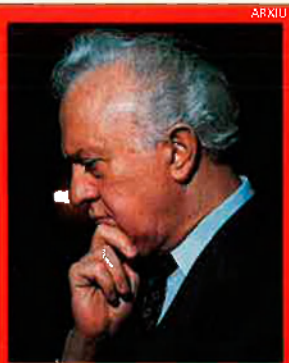
—Vaig viure aquests fets com una tragèdia personal. Fins a l'última hora estava segur que podríem salvar la ciutat. Vaig fer tot el que estava al meu abast. Quan la ciutat va caure, no hi havia ningú més desesperat que jo en tot el món. A vegades, quan un home busca la mort té por que aquesta no li fugesca. Soukhoumi és l'objectiu de la meua vida, de la que em queda. Vull tornar-hi i fer tornar-hi també a tots els que van haver d'anar-se'n. En cas contrari, la meua vida no tindria sentit mai més. Però tinc bones esperances.

—*De trobar una solució política?*

—S'ha d'aconseguir, si no els refugiats de l'interior, unes 300.000 persones consumides per l'angoixa i la precarietat, acabaran per revoltar-se. Vaig avisar el Consell de Seguretat de les Nacions Unides al març passat. Tenim, tanmateix, la possibilitat d'una alternativa representada per la Comunitat d'Estats Independents (CEI), de la qual Geòrgia és membre en l'actualitat, ja que el camí més directe cap a la solució del conflicte passa per aquesta instància, pel desplegament de les seues forces d'interposició. No hi ha cap altra eixida. No podem triar la via de la guerra.

—*Els seus oponents denuncien aquesta adhesió i la concessió de bases militars a Rússia.*

—És clar. Però creuen que proclamant la independència tots els problemes desapareixeran per encantament, i jo afirmo que concepcions d'aquest tipus han dut el país ben prop del desastre. I així és impossible que es construesquen

“Només una variant democràtica de desenvolupament en els estats nascuts sobre les ruïnes del comunisme és compatible amb els seus propis interessos. Tant al nostre país com a Ucraïna o a Rússia, per exemple. Qualsevol altra solució seria un desastre.”

centrals elèctriques ni línies de ferrocarril. Ens hem llançat a croades aberrants, hem decretat el blocatge contra Rússia... Ara recollim els fruits d'aquesta política.

—*Espera convèncer els separatistes perquè continuen sent ciutadans de Geòrgia?*

—L'espai georgià està dividit des de fa alguns segles en diferents nacionalitats, com per exemple els abkhazos, que representen a penes 90.000 persones. Haurien pogut preservar tots sols la seua identitat i la seua cultura? S'ha creat per a ells una universitat, periòdics, una televisió, instituts d'investigació... Tot això és obra dels georgians. De la mateixa manera que per als ossets. No hi ha hagut mai guerra entre ells i nosaltres. Tanmateix, els territoris on viuen són, des del principi, terres georgianes. Vaig avisar les Nacions Unides que estàvem disposats a concedir als uns i als altres un estatut d'autonomia al nivell dels estàndards internacionals més elevats.

—*Pot afirmar que cap persona atia el foc ni instiga aquests conflictes?*

—No sóc un ingenu. Hi ha hagut instigació i continua havent-n'hi. Qui ha proveït d'armes i qui ha finançat els separatistes? Qui els ha enviat mercenaris de reforç? La comunitat internacional coneix els responsables, jo els he informat en diverses ocasions. Si els integristes guanyen a Geòrgia, Rússia patirà la tornada del bumerang.

—*Té molts amics als Estats Units i a Europa. Es conscient de la situació?*

—D'una banda, què puc dir que no siga donar les gràcies als dirigents occidentals, ja que sense l'ajuda dels Estats Units, d'Alemanya, de França i d'altres països, em pregunte com podríem sobreviure. Jo no sé, però, què passarà quan el blat facilitat pels americans s'acabe. D'altra banda, pense sincerament que Occident no coneix gens el Caucas. És un món que es coneix ben poc i encara es coneixen menys les seues aspiracions geopolítiques. I no pense en ningú en concret. És una constatació de caràcter general.

—*Què ha passat amb les promeses de Bill Clinton i d'alguns membres del Consell de Seguretat?*

—Tinc la sensació que després de l'enfonsament de la Unió Soviètica i de l'alliberament de l'Europa de l'Est, els responsables s'han preocupat encara més dels seus països i del benestar del seus ciutadans. És difícil reprotxar-los una actitud com aquesta. Però la humanitat no té dret a abaixar la guàrdia simplement perquè una amenaça més gran ha desaparegut. Alguns fronts com els del Caucas semblen aparentment confinats al teatre local. Però això seria oblidar els seus grans veïns i els seus interessos rivals a la regió. És per això que em sembla molt preocupant el paper passiu de les organitzacions internacionals i europees.

—El conflicte que afecta Bòsnia no és desconegut...

—El que passa als Balcans és molt tràgic. Es més, les amenaces que pesen sobre el Caucas corren el risc igualment de desencadenar una revolta general molt difícil de controlar. I això sense que ni tan sols la voluntat dels governants intervinga. Suposem que siga impossible parar els combats entre els armenis i els àzeris. Per solidaritat musulmana amb aquests últims, qui sap si els ciutadans turcs no entraran en el combat? Què faran els 10 o 15 milions d'àzeris que viuen a l'Iran, país limítrof de l'Azerbaidjan? Pel que fa a Rússia, aquesta està en contacte directe amb aquesta zona per les seues repúbliques autònomes del Caucas del nord, que no són models d'estabilitat.

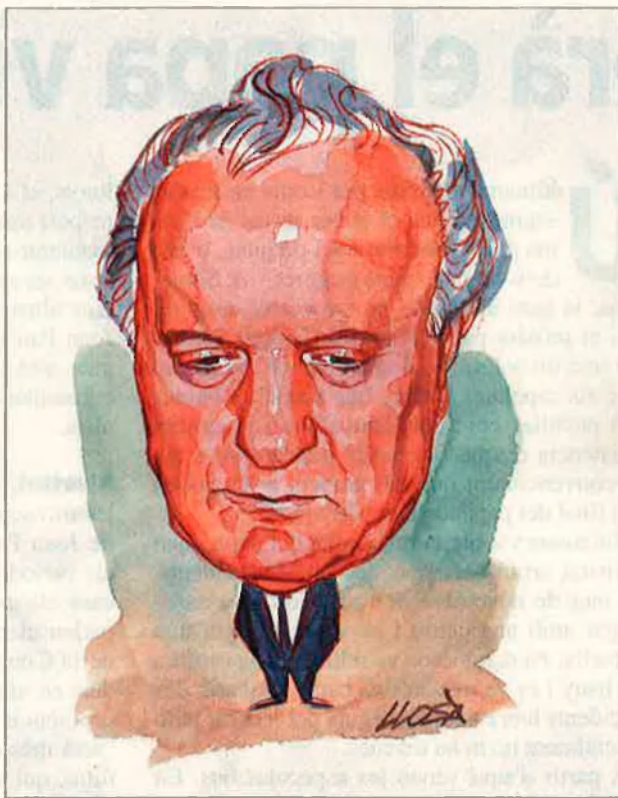
—I vostè està en aquest polvorí? Alguns dels seus partidans li reclamen un règim autoritari.

—Si jo decidira avui dissoldre el Parlament, i anunciar que instaure un ordre estricta al país, la major part de la població estaria de la meua part. Però no, abans que això el suïcidi. Pràctiques d'aquest tipus són contràries a les meues conviccions. En una situació d'inestabilitat, la dictadura sembla el model que més respon a les aspiracions populars, però això és completament provisional. De seguida es comprendrà que no hi ha cap altra solució que la via democràtica. És una elecció definitiva.

—Aleshores, vostè serà un heroi solitari entre els dirigents dels estats sorgits de l'enfonçament de l'URSS.

—És vostè qui ho ha dit. Cadascun d'aquests països segueix una evolució específica. Depenguen o no d'un règim autoritari, no tenen cap altra elecció que realitzar reformes democràtiques. I l'arrelament d'aquestes reformes depèn de les condicions elementals en què viuen els ciutadans. A Geòrgia la crisi econòmica és molt profunda i les necessitats materials són tan grans que, si no aconseguim llançar aquest repte, és possible que un dictador agafe el poder. Els nostres amics occidentals han de prendre consciència d'aquest perill. Perquè només una variant democràtica de desenvolupament en els estats nascuts sobre les ruïnes del comunisme és compatible amb els seus propis interessos. Tant al nostre país com a Ucraïna o a Rússia, per exemple. Qualsevol altra solució seria un desastre.

—Vostè que ha estat un especialista de l'ordre públic a Geòrgia, què en pensa, de les màfies que actuen als països postcomunistes?

—Acaba de crear un partit, la Unió de Ciutadans de Geòrgia. Per què?

—Per fer-ne l'incentiu polític del desenvolupament democràtic del renaixement econòmic sobre noves bases —competència i esperit d'empresa—; el contrari del que jo he predicat sempre! No és que els partits representats al Parlament siguen dolents, però van aparèixer arran d'una ona de protesta contra un passat que ells comptaven destruir, sense per això ser capaços de construir alguna cosa. Ja és temps de fer tries positives.

—No creu vostè que França en l'època de la revolució va conèixer la mateixa situació? En aquell moment hi havia també penúries, violència, tràfic, bandes armades, com en tots els períodes de mutació radical. Quan observeu els esdeveniments a què Geòrgia està confrontada, no us estranyeu que se'n veguen de tots els colors. Fa anys vaig lluitar, efectivament, contra l'instint de propietat privada. Jo creia que calia protegir la societat contra aquesta tendència perillosa, sinònim de mal absolut. Actualment si es volen crear béns materials no veig cap altra solució al marge de la psicologia del propietari. Tinc la intenció que aquesta s'implante fermament en les mentalitats d'aquest país.

—Quan va retornar a Tbilissi, l'any 1992, va visitar el cap de l'Església ortodoxa de Geòrgia. Per què va demanar de seguida rebre el baptisme?

—Això va ocórrer aproximadament un any després, el que d'altra banda no té significació en si mateix. L'essencial era que aquesta cerimònia es va produir. Jo la vaig desitjar perquè vaig passar per una mena de revolució personal, un transtorn de la consciència que es produeix, al meu parer, una vegada en la vida. Jo em vaig posar simplement d'acord amb aquest esdeveniment.

—Com preservar l'equilibri en un estat multi-confessional?

—Aquest país, on els cristians, ortodoxos i catòlics armenis, els jueus —la presència dels quals té una antiguitat de vint-i-sis segles—, i els musulmans conviuen junts, és un cas bastant únic. No hi ha hagut mai intolerància religiosa al llarg de la nostra història per part dels georgians.

—Què espera vostè de l'explotació futura del petroli de la Mar Càspia?

—Com més interessos internacionals hi haja al Caucas més possibilitats hi haurà per a l'estabilitat i el diàleg regional. Si les companyies petrolíferes hagueren pogut treballar a l'Azerbaidjan, a Geòrgia, a Armènia, haurien fet ja importants beneficis. Aquest element moderador ens manca malauradament avui dia. El món no necessita illes, sinó cooperació, perquè l'economia té sempre l'última paraula. I recordeu: és a l'antiga Còlquida, és a dir, a Geòrgia on Jàson va anar a buscar el velló d'or.

Sylvaine Pasquier / Alla Chevelkina
©L'Express-EL TEMPS

Traducció: Maria J. Seguí / Glòria Aleman